

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

CHRISTINE STIX-HACKL

esitatud 8. juunil 2004¹

I. Esialgsed märkused

II. Õiguslik raamistik

A. Ühenduse õigus

2. Direktiivi artikkel 1 sätestab direktiivi reguleerimisala. Katkendina on see järgmine:

1. Käesolev eelotsusetaotluse läbivaatamine on üks neljast² paralleelsest Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitsse kohta³ („edaspidi direktiiv”) tõlgendamist käsitlevast menetlusest. Need kohtuasjad puudutavad nn *sui generis* õigust ja selle ulatust spordikihlvedude valdkonnas.

„1. Käesolev direktiiv käsitleb ükskõik millises vormis andmebaaside õiguskaitsset.

2. Andmebaas käesoleva direktiivi tähenduses on süstemaatiliselt või meetoodiliselt korrastatud iseseisvate teoste, andmete või muu materjali kogu, mis on individuaalselt kättesaadav elektrooniliste või muude vahendite abil.”

1 — Algkeel: saksa.

2 — 9. novembri 2004. aasta kohtuotsused C-46/02, C-203/02 ja C-444/02 (EKL 2004, lk 1-10365, 1-10415 ja 1-10549), mille kohta esitan täna ettepanekud.

3 — EÜT L 77, lk 20; ELT eriväljaanne 13/15, lk 459.

3. Direktiivi III peatüki artiklid 7–11 sätestavad *sui generis* õiguse. Artiklis 7, mis käsitleb kaitse objekti, on sätestatud:

mise, rentimise, sidusliini kaudu edastamise või muul viisil ülekandmise teel. Pärast andmebaasi koopia esmamüüki ühenduses õiguste valdaja poolt või tema nõusolekul lõpeb õigus kontrollida selle koopia edasimüüki ühenduses.

„1. Liikmesriigid sätestavad andmebaasi tegija õiguse keelata andmebaasi kogu sisust või kvantiteedilt või kvaliteedilt olulisest osast väljavõtte tegemist ja/või selle taaskasutamist, kui selle andmebaasi sisu kogumiseks, kontrollimiseks või esitamiseks on tehtud kvalitatiivselt ja/või kvantitatiivselt oluline investeering.

Avalikku laenutamist ei loeta väljavõtte tegemiseks ega taaskasutamiseks.

2. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

3. Lõikes 1 sätestatud õiguse võib üle anda, loovutada või anda loa (litsentsi) selle kasutamiseks.

a) *väljavõtte tegemine* — andmebaasi kogu sisu või selle olulise osa mis tahes viisil või mis tahes vormis ajutine või alaline ülekandmine teise väljendusvormi;

[...]

b) *taaskasutamine* — andmebaasi kogu sisu või selle olulise osa kättesaadavaks tegemine üldsusele kas koopiatega levita-

5. Andmebaasi sisuks olevatest mitteolulistest osadest korduv ja süstemaatiline väljavõtete tegemine ja/või nende taaskasutamine, mis võib viia andmebaasi tavapärase kasutamise vastuolus olevate tegudeni või kahjustada põhjendamatult andmebaasi tegija seaduslikke huve, ei ole lubatud”.

4. Artikli 8, mis sätestab õiguspäraste kasutajate õigused ja kohustused, lõige 1 näeb ette järgmist:

„1. Üldsusele mis tahes viisil kättesaadavaks tehtud andmebaasi tegija ei või takistada andmebaasi õiguspärasel kasutajal teha väljavõtteid ja taaskasutada igal eesmärgil sisuks olevaid kvantiteedilt ja/või kvaliteedilt mitteolulisi osi. Kui õiguspärane kasutaja on õigustatud tegema väljavõtteid ainult andmebaasi teatud osast ja taaskasutama ainult teatud osa, kehtib käesolevas lõikes sätestatud vaid andmebaasi selle osa suhtes.”

5. Artikkel 9 näeb ette, et liikmesriigid võivad teha erandeid *sui generis* õigusest.

B. Siseriiklik õigus

6. Autoriõigus on reguleeritud *lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk*'iga (kirjandus- ja kunstiteoste autoriõiguse seadus, edaspidi „autoriõiguse seadus“). Nimetatud seadus sisaldab lisaks sätteid nn kaasnevate kaitseõiguste

kohta. Autoriõiguse § 49 järgi võib andmete kogu (andmebaas) olla kaitstud *sui generis* õigusega, kui sellel puudub autoriõiguse kaitse tarvis nõutav alapärasus või iseseisvus.

7. Isikul, kes on loonud nimekirja, tabeli või muu samalaadse teose, mis sisaldab märkimisväärselt suurt hulka andmeid või mis on olulise investeeingu tulemus, on § 49 lõike 1 alusel koopiategemise ning avalikustamise ainuõigus. Nimetatud säte sõnastati selliselt 1. jaanuaril 1998. aastal jõustunud seadusemuudatusega (SFS 1997:790). Muudatuse eesmärk oli direktiivi rakendamine. Autoriõiguse seaduse § 49 sätteid muudeti ühtlasi ka ainuõiguse piirangute ja kaitse kestuse osas.

8. Enne seadusemuudatust ei tohtinud autoriõiguse seaduse §-s 49 sätestatud nn andmekogude kaitse (*Katalogschutz*) alusel märkimisväärselt suurt hulka andmeid sisaldavaid nimekirju, tabeleid või muid samalaadseid teoseid ilma autori loata reprodutseerida. Autoriõiguse seaduse § 49 muudatuse kohaselt on endiselt kaitstud märkimisväärselt suurt hulka andmeid sisaldavad kogud ning lisaks sellele laieneb kaitse veel teostele, mille puhul on vajalik oluline investeeing. Autoriõiguse seaduse kaitse objekt on seega laiem kui direktiivis sisalduv *sui generis*

õigus. Kaitse ulatus tugineb sätetele, mida kohaldatakse autoriõiguse seaduse § 2 alusel autoriõigusega kaitstud teose suhtes, ning hõlmab koopiade tegemise ja avalikustamise ainuõigust. Nimetatud säte katab direktiivis sätestatud kaitset väljavõtte tegemise ja taaskasutamise vastu. Vastavalt seaduse muutmise eelnõu materjalidele on kaitse pisut laiem kui direktiivi kohaselt tegelikult nõutav.

sele tehakse kättesaadavaks mitteoluline osa andmetest. Teose iseenesest mitteoluliste osade kasutamist korduvalt võib aga kokkuvõtvalt käsitleda teose olulise osa kasutamisenä.

III. Asjaolud ja menetlus põhikohtuasjas

A. Üldosa

9. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu käsitluse kohaselt ei sisalda seaduse tekst vastet direktiivi artikli 7 lõikele 5.⁴ Seaduse muutmise eelnõu materjalides on siiski tõstatatud küsimus, mida mõista „mitteolulise osa“ all. Seal on kirjas, et § 49 ei kaitse teosesse koondatud andmeid, vaid kaitse objektiks on kogu teos või selle oluline osa. Lisaks mainitakse, et ainuõigus ei hõlma teoses sisalduvate üksikute andmete koopiaid. Ainuõigus ei hõlma ka juhtumit, mil ülds-

10. Inglismaal korraldavad jalgpalli profiliiga võistlusi Football Association Premier League Ltd ja Football League Ltd, Šotimaal Scottish Football League. Premier League [edaspidi „kõrgliiga“] ja Football League [edaspidi „jalgpalliliiga“] (kuhu kuuluvad esimene, teine ja kolmas divisjon) hõlmavad kokku nelja liigat. Enne iga võistlushooaja algust koostatakse asjaomastes liigades toimuvate võistluste võistluskalendrid. Andmed salvestatakse elektrooniliselt ja need on individuaalselt ligipääsetavad. Võistluskalendrid avaldatakse muu hulgas trükitud brošüürides nii kronoloogiliselt kui ka iga asjaomases liigas mängiva meeskonna kohta. Kohtuvad võistkonnad esitatakse vormis X-Y (nt Southampton-Arsenal). Igal hooajal toimub 41 nädala jooksul umbes 2000 võistlust.

4 — Nii viidatakse kirjanduses Rootsi poolt direktiivi ülevõtmisel tehtud vigadele, vt Gaster, J-L., „European Sui Generis Right for Databases“, *Computer und Recht. International*, 2001, lk 74 (75); Karnell, G. W. G., „The European Sui Generis Protection of Data Bases“, *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 2002, lk 983 (995).

11. Inglismaa ja Šoti jalgpallivõistluste korraldajad tegid Šoti äriühingule Football Fixtures Limited ülesandeks korraldada jalgpalli võistluskalendrite kasutamist litsentside andmise jmt abil. Football Fixtures Limited loovutas oma haldamis- ja kasutamisoigused väljaspool Suurbritanniat omakorda äriühingule Fixtures Marketing Limited (edaspidi „Fixtures”).

kasutamine Svenska Spel'i poolt rikub intellektuaalomandi õigusi, mille valdajad on F. A. Premier League Limited, Football League Limited ja Scottish Football League.

B. *Eriosa*

12. AB Svenska Spel (edaspidi „Svenska Spel”) korraldab Rootsis jalgpalli ennustumänge, milles sõlmitakse kihlvedusid jalgpallivõistluste, muu hulgas ka Inglise ja Šoti jalgpalliliigade võistluste tulemuste peale. Liigade võistlused on Stryktipset'i ja Måltipset'i ennustumängude puhul ära toodud ennustuskupongidel, Oddset'i ennustumängu puhul eraldi programmivihikus.

13. Fixtures väidab, et mõlemad andmebaasid — üks kõikide Inglise liigade kohta ja teine kõikide Šoti liigade kohta —, mis sisaldavad võistluskalendrite aluseks olevaid andmeid, on kaitstud autoriõiguse seaduse § 49 alusel ning võistluskalendrite andmete

14. Svenska Spel esitab vastuväite, et autoriõiguse seaduse § 49 kaitse ei laiene võistluskalendritele ja et võistluste andmete kasutamine nende poolt ei ole mingil juhul õigusrikkumine.

15. Fixtures esitas 1999. aasta veebruaris Gotlands tingsrätt'ile hagi Svenska Spel'i vastu, milles nõudis mõistlikku hüvitist kahju eest, mida viimane oli tekitanud, kasutades 1. jaanuarist 1998 kuni 16. maini 1999 võistluskalendrites sisalduvaid andmeid. Fixtures väitis, et nimetatud kalendrite andmeid sisaldavad andmebaasid on kaitstud autoriõiguse seaduse § 49 alusel ja et Svenska Spel tegi andmetest väljavõtteid ja/või taaskasutas neid oma ennustuskupongidel viisil, mida võib käsitleda andmebaaside suhtes kehtiva ainuõiguse rikkumisena.

16. Svenska Spel vaidles hagile vastu ja tõi esile, et võistluskalendrid ei kuulu autoriõiguse §-s 49 sätestatud andmekogude kaitse alla, kuna tegemist ei ole märkimisväärselt suure arvu andmete kogude ega olulise investeeingu tulemusega. Töö ja kulutuste näol tehtud investeeingute eesmärk oli kavandatud jalgpallivõistluste toi-

mumise võimaldamine; võimalus kasutada jalgpallivõistlusi mõne teise mängu tarvis on investeeingu eesmärgiga võrreldes kõrvaltoode. Lisaks väitis ta, et võistluste andmete kasutamine tema poolt ei ole õigusrikkumine.

17. Tingsrätt jättis 11. aprilli 2000. aasta otsusega hagi rahuldamata. Kohus oli seisukohal, et võistluskalendrid kuuluvad andmekogude kaitse alla, sest tegemist on koguga, mis on olulise investeeingu tulemus, kuid otsustas siiski, et võistluskalendrid puudutavate andmete kasutamine Svenska Spel'i poolt ei riku Fixtures'i õigusi.

18. Fixtures esitas Svea hovrätt'ile nimetatud otsuse peale apellatsioonkaebuse. Svea hovrätt jättis 3. mai 2001. aasta otsusega tingsrätt'ile otsuse muutmata. Vastamata sõnaselgelt küsimusele, kas võistluskalendrid kuuluvad autoriõiguse §-s 49 sätestatud andmekogude kaitse alla, leidis kohus, et kohtuliku uurimise käigus selgus, et Svenska Spel kasutab andmeid samal kujul, nagu need andmebaasis sisalduvad; ei ole aga tõendatud, et andmebaasi sisust on tehtud väljavõte ja seega rikutud andmekogude kaitse nõudeid, mille alla antud andmebaas võis kuuluda.

19. Fixtures kaebas Svea hovrätt'ile otsuse edasi Högsta domstolen'isse ja taotles oma kassatsioonkaebuse rahuldamist. Fixtures põhjendas oma kaebust sellega, et võistluskalendrid on kaitstud nii märkimisväärselt suurt hulka andmeid sisaldavate kogudena kui ka töö ja kulutuste vormis tehtud olulise investeeingu tulemusena; seejuures on lubamatu teha vahet võistluste kavandamisega seotud töö ja võistluskalendrite väljatöötamisega seotud töö vahel. Investeeingu eesmärk ei ole oluline. Ka ei ole võimalus kasutada andmebaasi ennustumängudeks andmebaasi tehtud investeeingu tegeliku eesmärgiga võrreldes kõrvaltoode. Fixtures esitas võistluskalendrite koostamisele kulutatud aja, tööde ja kulude loetelu. Võistluskalendrite väljatöötamise ja haldamise kulud Inglismaal moodustasid ligikaudu 11,5 miljonit Inglise naela aastas ning võistluskalendrite andmeid sisaldava Inglise andmebaasi litsentsidest saadud tulud 7 miljonit Inglise naela aastas. Pealegi küsimuse hindamisel, kas Svenska Spel kasutas võistluskalendrid, on ebaoluline, kas andmed on võetud muudest allikatest kui võistluskalendrid, sest need pärinevad lõpuks ikkagi nendest kalendritest.

20. Svenska Spel'i poolt võistluskalendrites sisalduvate andmete kasutamise kohta märkib Fixtures muu hulgas, et ennustumängu

Oddset jaoks kasutati 1998.–1999. aasta hooaja vältel kokku 769 võistlust, mis moodustab 38% Inglise jalgpalliliigade võistluskalendrites sisalduvate võistluste üldarvust. Ennustumängu Mältipset jaoks kasutati 921 võistlust, mis moodustab 45% võistluste üldarvust. Ennustumängu Stryktipset jaoks kasutati 425 võistlust ehk 21% Inglise andmebaasis sisalduvate võistluste üldarvust. Inglismaa ja Šotimaa kõrgliigade jalgpallivõistluste osakaal on veelgi suurem ning moodustab Inglismaa kõrgliiga osas vastavalt kuni 90%, 72% ja 71% ülalmainitud võistlustest. Kasum, mida Svenska Spel kolme nimetatud mänguga teenib, ulatub igal juhul 600–700 miljoni Rootsi kroonini aastas.

21. Fixtures väidab esiteks, et kasutades võistluste andmeid oma ennustuskupongidel, teeb Svenska Spel väljavõtte andmebaasi olulisest osast, ja teiseks, et seejuures on tegemist korduva ja süstemaatilise väljavõtte tegemisega andmebaasi sisu osadest ja nende taaskasutamisega ning et see on vastuolus andmebaasi tavapärase kasutamisega ning kahjustab põhjendamatult jalgpalliliigade huve.

22. Svenska Spel vaidleb Fixtures'i hagile vastu ja selgitab, et investeerimise tehti võistluskalendrite väljatöötamiseks, mitte võistluskalendrites sisalduvate andmete kogumiseks, kontrollimiseks ja/või esitamiseks.

Andmebaaside valdajatel ei olnud tarvis andmeid koguda, kontrollida ja koondada, kuna need olid olemas võistluskalendrite kujul, mis olid tekkinud iseseisvalt ja andmebaasidest sõltumatult pärast konsulteerimist erinevate asjaosalistega. Andmebaasid ei ole ka kaitstud nii nagu märkimisväärselt suurt hulka andmeid sisaldavad kogud. Svenska Spel ei ole kõnealustest andmebaasidest teadlik ning ennustuskupongidel olnud andmed on pärit Briti ja Rootsi ajalehtedest, teletekstidest, asjaomastelt jalgpalliliigadelt, infoteenistusest ja lõpuks väljaandest „Football Annual”. Lisaks sellele on teave kahe jalgpalliliiga võistluse kohta teatud hetkest igapähele vabalt kättesaadav ja seda ei saa piirata ei autoriõiguse ega *sui generis* õigusega. Väidetava õigusrikkumise kohta märgib Svenska Spel, et tegemist ei ole koopiategemisega, sest ennustuskupongidel olevad andmed ei ole terviklikud võistluskalendrid ega nende oluline osa. Kasutuse mahu üle otsustamisel on vale vaadelda mitut ennustuskupongi üheskoos. Lõpuks vaidleb Svenska Spel vastu väitele, et siinkohal on tegemist teoste mitteolulise osa korduva kasutamisega direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul käsitleb menetlus nii küsimust, kas andme-

baasid, mis sisaldavad andmeid, millele tuginevad võistluskalendrid, on kaitstud autoriõiguse seaduse § 49 alusel, kui ka küsimust, kas võistluste andmete kasutamine Svenska Spel'i poolt rikub andmebaasi tegija õigust.

IV. Eelotsuse küsimused

25. Högsta domstolen esitas Euroopa Koh-tule järgmised eelotsuse küsimused:

24. Eelotsusetaotluse esitamise vajadust põhjendab eelotsusetaotluse esitanud kohus sellega, et autoriõiguse seaduse § 49 eesmärk on direktiivi rakendamine ning et seda tuleb tõlgendada direktiivi arvestades. Direktiivi sõnastusest ei selgu vastust küsimusele kas, ja kui vastus on jaatav, siis millist tähendust omab/omavad andmebaasi autoriõigusliku kaitse seisukohalt andmebaasi otstarve/otsarbed. Ka ei ilmne sellest selgelt, millist liiki investeeringuid töö ja kulude näol tuleb arvesse võtta investeeringu olulisuse hindamisel. Samuti jääb selgusetuks, kuidas tuleb tõlgendada direktiivis sisalduvaid väljendeid „[kogu andmebaasist või selle olulisest osast] väljavõtte tegemine ja/või taaskasutamine” või „tavapärase kasutamine” ning „andmebaasi sisuks olevatest mitteolulistest osadest [...] väljavõtete tegemine ja/või nende taaskasutamine [...] kahjustada põhjendamatult [...]”.

- „1. Kas selleks, et hinnata, kas andmebaas on „olulise investeeringu” tulemus nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (andmebaaside direktiiv) artikli 7 lõike 1 tähenduses, võib andmebaasi tegija arvesse võtta investeeringut, mis on eelkõige suunatud asjaomasest andmebaasist eraldiseisva kogumi loomiseks ning mis ei ole seotud andmebaasi sisu „kogumise, kontrollimise või esitamise”ga? Kas jaatava vastuse korral omab tähtsust, et see investeering tervikuna või osa sellest on eelduseks andmebaasi loomisele?

AB Svenska Spel väidab käesolevas menetluses, et Fixtures Marketing Limited investering on eelkõige seotud Inglise ja Šoti jalgpalliliigade võistluskalendrite väljatöötamisega, mitte aga andmebaasidega, milles andmeid talletatakse. Fixtures Marketing Limited tõi

omakorda esile, et on lubamatu teha vahet võistluste kavandamisega seotud töö ja kulutuste ning andmebaasides võistluskalendrite väljatöötamisega seotud töö ja kulutuste vahel.

2. Kas direktiiviga kehtestatud andmebaasi õiguskaitse laieneb vaid tegevusvaldkonnale, mis on andmebaasi tegija poolt andmebaasile seatud?

AB Svenska Spel on seisukohal, et andmebaasi koostamisel ei olnud Fixtures Marketing Limited eesmärk ennustumängu või mõne muu mängu korraldamise lihtsustamine, vaid et see tegevus on investeringu eesmärgiga võrrelduna kõrvaltoode. Fixtures Marketing Limited tõi omakorda esile, et investeringu eesmärk on ebaoluline, ja vaidlustab peamiselt selle, et võimalus kasutada andmebaasi kihlvedudeks on andmebaasi tehtud investeringu tegeliku eesmärgiga võrrelduna kõrvaltoode.

3. Mida tähendab direktiivi artikli 7 lõikes 1 sisalduv väljend „andmebaasi [...] kvalitatatiivselt või kvantitatiivselt oluline osa“?

4. Kas direktiivi artikli 7 lõigetes 1 ja 5 sätestatud andmebaasi sisu kaitse „väljavõtte tegemise ja/või taaskasutamise“ vastu piirdub andmebaasi igasuguse vahetu kasutamisega või hõlmab see ka olukordi, kus sisu on kättesaadav mõnest teisest allikast (teisene allikas) või üldiselt avalikkusele kättesaadav?

AB Svenska Spel teatas, et ta ei olnud andmebaasidest teadlik ning sai ennustuskupongidele kantud andmed muudest allikatest; ka ei moodustanud kupongidel esitatud andmed tervikut ega olulist osa võistluskalendritest. Fixtures Marketing Limited tõi omakorda esile, et hinnangu andmise seisukohalt ei ole oluline, kas andmed saadi muudest allikatest kui võistluskalendrid, kuna andmed pärinesid siiski nendest.

5. Kuidas tuleb tõlgendada direktiivi artikli 7 lõike 5 mõisteid „tavapärase kasutamine“ ja „põhjendamatu kahjustamine“?

Fixtures Marketing Limited heitis Svenska Spel'ile ette andmebaasi sisust korduvalt ja süstemaatiliselt väljavõtete tegemist ning taaskasutamist kasu saamise eesmärgil, mis on vastuolus andmebaasi tavapärase kasutamisega ning kahjustab sellega põhjendamatult jalgpalliliigade huve. Svenska Spel leiab omakorda, et hindamisel paljude ennustuskupongide käsitlemine üheskoos on vale ja vaidleb vastu sellele, et kasutamiseiga rikutakse direktiivi artikli 7 lõikes 5 sätestatud nõudeid.”

V. Vastuvõetavus

26. Mõnedes punktides ei ole eelotsuse küsimused suunatud mitte ühenduse õiguse, st direktiivi tõlgendamisele, vaid direktiivi kohaldamisele konkreetsete asjaolude suhtes. Mis puudutab seda aspekti, siis tuleb komisjoniga nõustuda selles, et EÜ artikli 234 kohase eelotsusetaotluse puhul ei ole see mitte Euroopa Kohtu, vaid siseriikliku kohtu ülesanne ja et Euroopa Kohus peab käesolevas menetluses piirduma ühenduse õiguse tõlgendamisega.

27. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt kuulub EÜ artiklis 234 sätestatud

menetluse raames, mis põhineb siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel jaotusel, asjaolude hindamine siseriikliku kohtu pädevusse.⁵

28. Euroopa Kohtul puudub niisiis pädevus lahendada põhikohtuasja vaidlus või kohaldada Euroopa Kohtu poolt tõlgendatavaid ühenduse õigusnorme siseriiklike meetmete ja olukordade suhtes, kuna need küsimused kuuluvad siseriikliku kohtu ainupädevusse. Menetluse objektiks oleva andmebaasiga seonduvate üksikute sündmuste hindamine nõuab seega faktiliste asjaolude hindamist, mis on siseriikliku kohtu ülesanne.⁶ Muus osas on Euroopa Kohus pädev vastama eelotsuse küsimustele.

VI. Põhjendus: hinnang

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused käsitlevad direktiivi mitme sätte tõlgendamist, põhiliselt teatud mõistete tõl-

5 — 15. novembri 1979. aasta otsus kohtuasjas 36/79: Denkavit (EKL 1979, lk 3439, punkt 12), 5. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjades C-175/98 ja C-177/98: Lirussi ja Bizzaro (EKL 1999, lk I-6881, punkt 37), 22. juuni 2000. aasta otsus kohtuasjas C-318/98: Fornasar jt (EKL 2000, lk I-4785, punkt 31) ja 16. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-421/01: Traunfellner (EKL 2003, lk I-11941, punkt 21 jj).

6 — Vt 4. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-448/01: EVN (EKL 2003, lk I-14527, punkt 59).

gendamist. Küsimuste eri tahud kuuluvad erinevatesse valdkondadesse ja neid tuleb käsitleda eraldi. Kui mõned õigusküsimused puudutavad direktiivi materiaalsel kohaldamisala, siis teised käsitlevad *sui generis* õiguskaitse andmise tingimusi ja selle sisu.

niisiis tegemist valmistatu kaitsega, kusjuures kaudselt kaitstakse ka andmebaasi tegemiseks kulutatud vahendeid, st investeeringut.⁷

A. Kaitse objekt: tingimused (esimene ja teine eelotsuse küsimus)

30. Et andmebaas kuuluks *sui generis* õiguse kaitsealasse direktiivi artikli 7 alusel, peab ta vastama selles sätestatud koosseisutunnustele. Käesolev kohtuasi puudutab mõne nimetatud kriteeriumi tõlgendamist.

31. Selles osas tuleb viidata õigusteaduslikele debatitele küsimuse üle, kas *sui generis* õigus peab kaitsma sooritust, seega põhiliselt andmebaasi tegija tegevust, või seejuures tekkinud tulemust. Selles osas tuleb nentida, et direktiiv kaitseb andmebaase või täpsemalt nende sisu, kuid mitte nendes sisalduvat informatsiooni kui sellist. Kokkuvõttes on

32. Artikli 1 lõike 2 tingimustele lisanduvad direktiivi artiklis 7 sätestatud tingimused. Seetõttu on kaitse objekti määratlus kitsam mõiste „andmebaas” määratlusest artikli 1 tähenduses.

33. Direktiiviga kehtestatud *sui generis* õigus põhineb Põhjamaade andmekogude kaitse õigusel (*Katalogrecht*) ja Madalmaade *geschriftenbescherming*⁷ ul. See teadmine ei tohi aga viia eksiteele, nagu tuleks nende varasemate õigusnormide kohta õigusteaduses ja kohtupraktikas kujundatud arusaamad direktiivi sisse tuua. Pigem peaks direktiiv olema mõõdupuuks siseriikliku õiguse tõlgendamisel ka kõigis nendes liikmesriikides, kus sarnased õigusnormid kehtisid juba enne direktiivi vastuvõtmist. Ka nendes liikmesriikides osutus vajalikuks kohandada siseriiklikud õigusnormid direktiivi sätetega.

7 — Grützmacher, M. *Urheber-, Leistungs- und Sui-generis-Schutz von Datenbanken*, 1999, lk 329; Koumantonos, G. „Les bases de données dans la directive communautaire”, *Revue internationale du droit d’auteur*, 1997, lk 79 (117). Seevastu mõningad autorid käsitlevad kaitse objektina investeeringuid (nt Lewinski, S. von, *Europäisches Urheberrecht*, Walter, M. M. (väljaandja), 2001, punkt 3 direktiivi artikli 7 kohta ja Grützmacheri teose 14. joonealuses märkuses viidatud kirjandus, lk 329).

1. „Oluline investeering”

34. Keskseks mõisteks *sui generis* õiguse objekti määratlemisel on direktiivi artikli 7 lõikes 1 nimetatud väljend „oluline investeering”. Seda kohaldamistingimust täpsustatakse nõudega, et olulisus peab olema „kvalitatiivne või kvantitatiivne”. Legaaldefiniitsioone nende kahe alternatiivi kohta direktiiv aga ei sätesta. Õiguskirjanduses nõutakse küsimuse selgitamist Euroopa Kohult. See nõue on täielikult õigustatud, kuna ainult nii saab tagada, et õigusnormi tõlgendatakse terves ühenduses sõltumatult ja ühetaoliselt. Loomulikult ei tohi unustada, et tõlgendamiskriteeriumide kohaldamine jääb lõpuks siseriiklike kohtute ülesandeks, mis kätkeb endas erineva kohaldamise ohtu.

35. Nagu ilmneb juba direktiivi artikli 7 lõike 1 ülesehitusest, tuleb mõistet „oluline investeering” mõista suhtelisena. Vastavalt ühise seisukoha põhjendusele, milles see säte omandas oma lõpliku kuju, tuleb kaitsta investeeringuid, mida tehti andmebaasis sisalduva materjali välja otsimiseks ja kogumiseks.⁸

36. Investeeringud peavad seega olema andmebaasi koostamisega seonduvate teatavate toimingutega seotud. Artiklis 7 on ammen-davalt loetletud kolm sellega seotud toimin-

gut: andmebaasi sisu kogumine, kontrollimine ja esitamine. Kuna nimetatud koosseisutunnused on ühe teise eelotsuse küsimuse sisuks, ei käsitleta nende tähendust siinkohal põhjalikumalt.

37. Millist liiki investeeringutega võib tegemist olla, selgub 40. põhjendusest, mille viimane lause kõlab: „niisugune investeering võib koosneda finantsressursside rakendamisest ja/või aja, pingutuste ja energia kulutamisest”. Seitsmenda põhjenduse kohaselt on tegemist märkimisväärsete inim-, tehniliste ja finantsressursside investeerimisega.

38. Lisaks sellele tuleb mõistet „oluline” mõista samamoodi suhtelisena, nimelt ühelt poolt seoses kulude ja amortisatsiooniga⁹ ja teisalt seoses andmepanga ulatuse, liigi ja sisuga, samuti valdkonnaga, millesse see kuulub.¹⁰

8 — Nõukogu ühine seisukoht (EÜ) nr 20/95, 10. juuli 1995, punkt 14.

9 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 9 direktiivi artikli 7 kohta.

10 — Vt Koumantos (viidatud 7. joonealuses märkuses), lk 119.

39. Kaitstakse niisiis mitte ainult neid investeeringuid, mille väärtus on vaieldamatult suur.¹¹ Sellegipoolest ei tohi kriteeriumi „oluline” mõista üksnes suhtelisena. Teatud mõttes *de minimis* (vähese tähtsuse) eeskirjana nõuab direktiiv kaitsmisväärsete investeeringute puhul nimelt ka täielikku alampiiri.¹² See on võimalik tuletada 19. põhjendusest, mille kohaselt peab investeering olema „piisavalt oluline”.¹³ Nimetatud künnis tuleb siiski asetada madalale. Seda näitab esiteks 55. põhjendus,¹⁴ milles investeeringu suuruse suhtes lähemat täpsustust ei ole. Teiseks räägib selle kasuks ka asjaolu, et direktiivi eesmärk on erinevate süsteemide ühtlustamine. Kolmandaks kahjustaks liiga kõrge alampiir direktiivi eesmärki edendada investeerimist.

on vajalik spordivõistluste korraldamiseks, st on sel eesmärgil koostatud. Investeeringu eesmärk on spordivõistluste korraldamine ja ei ole või ei ole ainult andmebaasi koostamine. Investeering oleks tehtud igal juhul, seda ka korraldamise kohustuse olemasolu tõttu. Andmebaasi puhul on seega tegemist pelgalt kõrvaltootega teisel turul.

40. Mitu menetlusosalist on oma kirjalikes märkustes lähtunud nn *spin-off* teooriast, mille kohaselt kõrvaltooted ei ole kaitseõigusega hõlmatud. Kaitse laieneks vaid tulu dele, mida kasutatakse investeeringute amortiseerimiseks. Mainitud menetlusosalised on viidanud sellele, et vaidlusalune andmebaas

41. Käesolevas kohtuasjas tuleb seega selgitada, kas ja millisel viisil mõjutab nn *spin-off* teooria direktiivi, eriti *sui generis* õiguse tõlgendamist. Käesolevas asjas andmebaaside suhtes väljendatud kahtluste tõttu osutub vajalikuks pelgalt kõrvaltooteid puudutava *spin-off* teooria demütologiseerimine. Hoolimata sellest, et see teooria pärineb siseriiklikult tasandilt, saab seda taandada ka direktiivi kümnendast kuni kaheteistkümnendast põhjendustest tuletatud eesmärgile, nimelt soodustada investeeringuid nende kaitse parandamise abil. See tugineb omakorda arusaamale, et investeeringuid peab saama amortiseerida põhitegevuse tulust. *Spin-off* teooria haakub ka asjaoluga, et direktiiviga kaitstakse üksnes selliseid investeeringuid, mis on muu hulgas vajalikud andmebaasi sisu kogumiseks.¹⁵ Kõikidel nendel argumentidel on oma väärtus ja need

11 — Vt von Lewinski (viidatud 7. jooneluses märkuses), punkt 11 direktiivi artikli 7 kohta.

12 — Krähn, J. *Der Rechtsschutz von elektronischen Datenbanken, unter besonderer Berücksichtigung des Sui-generis-Rechts*, 2001, lk 138 jj; Leistner, M. „The Legal Protection of Telephone Directories Relating to the New Database Maker's Right”, *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 2000, lk 958.

13 — Vt Karnell (viidatud 4. jooneluses märkuses), lk 994.

14 — Van Manen, J. „Substantial Investments”: *Allied and in Friendship: for Tearse Schaper*, 2002, lk 123 (125).

15 — Vt selle kohta lähemalt Hugenholtz, P. B. „De spin-off theorie uitgesponnen”, *Tijdschrift voor auteurs- media- & informatierecht*, 2002, lk 161 jj.

tuleb direktiivi tõlgendamisel arvesse võtta. See ei tohi aga viia igasuguse *spin-off* mõju välistamiseni ainuüksi ühe teooria tõttu. Direktiivi tõlgendamisel on ja jäävad otsustavateks direktiivi sätted.

42. Vaidlusaluse õigusliku probleemi lahendamisel tuleb seega lähtuda küsimusest, kas andmebaasi õiguskaitse tagamine sõltub sellest, millele on suunatud andmebaasi tegija tahe, või andmebaasi otstarbest, juhul kui need on erinevad. Siinkohal võiks mainida, et ei direktiivi artikkel 1 ega artikkel 7 ei viita andmebaasi otstarbele. Kui ühenduse seadusandja oleks soovinud taolist tingimust sätestada, oleks ta seda kindlasti teinud. Nii artikkel 1 kui ka artikkel 7 osutavad, et ühenduse seadusandja oli täiesti valmis kehtestama mitmeid tingimusi. Andmebaasi otstarve ei ole järelikult kriteerium, mille järgi otsustada, kas andmebaas kuulub kaitse alla. Otsustavaks on pigem artiklis 7 sätestatud tingimused. Seda ei saa muuta ka mõne menetlusosalise mainitud 42. põhjendus. Esiteks käsitleb see *sui generis* õiguse ulatust ja teiseks on ka siin oluline asjaolu, et investeringut ei kahjustataks.

43. Kuid ka direktiivi teistes investeringutele viitavates ja nende tähtsust rõhutavates põhjendustes, nagu 12., 19. ja 40. põhjenduses, ei leidu viidet sellele, et andmebaasi kaitse sõltub selle otstarbest.

44. Praktikaks võib lisaks leiduda ka andmebaaside tegijaid, kes koostavad andmebaasi mitmeks otstarbeks. Võib esineda olukord, et seejuures tehtud investeringuid ei saa siduda ühe kindla otstarbega ega üksteisest lahutada. Taolises olukorras ei pakuks andmebaasi otstarbe kriteerium ühest lahendust. Investeering oleks kaitstud sõltumata teisest otstarbest või oleks teise otstarbe tõttu täielikult kaitsmata. Otstarbe kriteerium osutub seega kas kõlbmatuks või direktiivi eesmärgiga ühildamatuks. Mitmeks otstarbeks koostatud andmebaaside kaitse välistamine oleks vastuolus eesmärgiga edendada investeringuid. See takistaks oluliselt investeringuid mitmeotstarbelistesse andmebaasidesse.

45. Põhikohtuasja andmebaas on näiteks, et andmebaas koostatakse ka võistluskalendrite

korrastamise otstarbel. Igaks otstarbeks eraldi andmebaasi — mis võivad pealegi olla peaaegu identsed — koostamine oleks vastuolus põhimõtetlike majanduslike kaalutlustega ning seda direktiivist eeldada ei saa.

2. „Kogumine” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses

47. Käesolevas kohtuasjas vaieldakse selle üle, kas tegemist on kogumisega direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses. See määratlus kaitseb üksnes andmebaasi sisu „kogumiseks”, „kontrollimiseks” või „esitamiseks” tehtud investeeringuid.

48. Lähtuda tuleb sellest, millele on *sui generis* õigusega antav kaitse suunatud, nimelt andmebaasi koostamise kaitsest. See tõttu saab koostamist vaadelda kui kogumise, kontrollimise ja esitamise üldmõistet.¹⁶

46. Hinnangu andmine asjaolule, kas põhikohtuasjas on tegemist olulise investeeringuga, on seotud ülalnimetatud kriteeriumide kohaldamisega konkreetsetele faktilistele asjaoludele. Vastavalt EÜ artiklist 234 tulenevast pädevuste jaotusest eelotsusemenetluses kuulub see siseriikliku kohtu pädevusse. Andmebaasi tehtud investeeringute hindamisel tuleb igal juhul kaasata asjaolud, mida tuli arvestada võistluskalendri koostamisel, näiteks võistluse huvipakkuvus pealtvaatajate jaoks, kihlveokorraldajate huvid, jalgpalliliitude turustusmeetmed, teised selles piirkonnas kavandatud kuupäeval toimuvad üritused, kohtumiste sobiv geograafiline jaotus, samuti avaliku korraga seonduvate probleemide vältimine. Lõpuks tuleb hindamisel arvestada ka võistluste arvu. Poolel, kes tugineb *sui generis* õigusele, lasub kohustus tõendada, milliseid investeeringuid tehti.

49. Põhikohtuasi käsitleb elavalt diskuteeritud õiguslikku küsimust, nimelt kas, ja kui vastus on jaatav, siis millistel tingimustel ja millises ulatuses kaitseb direktiiv mitte ainult olemasolevaid, vaid ka andmebaasi tegija loodud uusi andmeid. Kui kogumine peaks olema seotud vaid olemasolevate andmetega, hõlmaks ka investeeringute kaitse vaid selliste andmete kogumist. Võttes aluseks sellise arusaama kogumisest, sõltub põhikohtuasjas käsitletava andmebaasi kaitse sellest, kas kogutakse olemasolevaid andmeid.

16 — Guglielmetti, G. „La tutela delle banche dati con diritto sui generis nella direttiva 96/9/CE”, *Contratto e impresa. Europa*, 1997, lk 177 (184).

50. Kui lähtuda aga üldmõistest „koostamine”, seega andmebaasi varustamisest sisuga,¹⁷ võib kaitseõigus hõlmata nii olemasolevaid kui ka uusi loodavaid andmeid.¹⁸

51. Selgust võiks tuua artikli 7 lõikes 1 kasutatud mõiste „kogumine” võrdlemine direktiivi 39. põhjenduses nimetatud toimingutega. Kohe alguses olgu aga märgitud, et eri keelte sõnastuste vahel esineb lahknevusi.

52. Saksakeelse sõnastuses artikli 7 lõikes 1 kasutatud mõiste „*Beschaffung*” (kogumine) saab käia vaid olemasolevate andmete kohta, kuna koguda saab vaid midagi, mis on juba olemas. Selles tähenduses on sõna *Beschaffung* täpne vastand sõnale *Erschaffung* (loomine). Samale tulemusele jõuame, tõlgendades portugali-, prantsus-, hispaania- ja ingliskeelse versiooni sõnastust, mille aluseks on ladinakeelne *obtenere*, st saama. Ka soome- ja taanikeelne versioon pakuvad kitsendavat tõlgendust. Mõnede menetlusosaliste valitud saksa- ja ingliskeelse versiooni laiendav tõlgendus põhineb seega eksitusel.

53. Täiendavaid viiteid mõiste „kogumine” korrektse tõlgendamise kohta direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses võiks anda direktiivi 39. põhjendus, mis on sissejuhatav põhjendus õiguskaitsse objekti jaoks. See põhjendus nimetab kaitstavate investeeringutena vaid kahte liiki toiminguid, nimelt *Beschaffung* (välja otsimine) ja *Sammeln* (kogumine). Probleemid tekivad ka siin eri keelte sõnastustes esinevate erinevuste tõttu. Enamikus versioonides kasutatakse esimesena nimetatud tegevuse jaoks sama mõistet nagu artikli 7 lõikes 1. Lisaks ei kirjelda kasutatud mõisted küll mitte alati ühte ja sama toimingut, käivad aga põhimõtteliselt andmebaasi sisu väljaotsimise ja kogumise kohta.

54. Direktiivi keeleversioone, mille 39. põhjenduses on kasutatud kahte direktiivi artikli 7 lõikest 1 erinevat mõistet, peab tõlgendama nii, et mõlemat nimetatud toimingut tuleb vaadelda kogumise alategevusena direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses. Loomulikult tõusetub küsimus, miks kirjeldatakse 39. põhjenduses lähemalt üksnes omandamist, aga mitte kontrollimist või esitamist. Kahte viimast nimetatakse alles 40. põhjenduses.

17 — Calame, A. E., *Der rechtliche Schutz von Datenbanken unter besonderer Berücksichtigung des Rechts der Europäischen Gemeinschaften*, 2002, lk 115, 554. joonealune märkus.

18 — Vt Grützmacher (viidatud 7. joonealuses märkuses), lk 330 jj; Leistner, M. *Der Rechtsschutz von Datenbanken im deutschen und europäischen Recht*, 2000, lk 53 jj.

55. Keeleversioone, mille 39. põhjenduses on kasutatud sama mõistet nagu direktiivi artikli 7 lõikes 1, peab seevastu tõlgendama nii, et mõiste „*Beschaffung*” (omandamine) on 39. põhjenduses esitatud kitsamas tähenduses, seevastu direktiivi artikli 7 lõikes 1 kasutatud mõistet tuleb mõista laias tähenduses, st see hõlmab ka 39. põhjenduses nimetatud teist toimingut.

baasi koostamisest erineva tegevuse jaoks. Nimelt kaitseb direktiiv andmete kogumist ka siis, kui andmeid ei kogutud andmebaasi jaoks.²² See lubab laiendada kaitset ka eksternsele andmebaasile, mille aluseks on interne andmebaas.

56. Kõik keeleversioonid võimaldavad seega tõlgendamist, mille kohaselt kogumise mõiste direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses ei hõlma andmete tootmist, s.o andmete genereerimist,¹⁹ ega seega ka ettevalmistu- setappi.²⁰ Kui aga andmete loomine langeb kokku nende kogumise ja väljavalmisega, kohaldatakse direktiivist tulenevat kaitset.

58. Siseriikliku kohtu ülesanne on anda mõiste „kogumine” eelnevalt väljaarendatud tõlgenduse najal hinnang Fixtures'i tegevusele. Seejuures on eelkõige oluline andmete liigitamine ja käsitlemine alates nende kättesaamisest kuni nende sisestamiseni vaidlusalusesse andmebaasi. Tuleb otsustada, kuidas hinnata võistluskalendrite koostamist, st põhiliselt kohtuvate meeskondade omavahe- list sidumist üksikute võistluste toimumisae- gade ja -kohtadega. Seisukohta, et käesolevas menetluses on tegemist olemasolevate and- metega, toetab ka see, et võistluskalender on mitme asjaosalise, iseäranis politsei, jalgpall- liliitide ja fännklubide vahel peetud läbirää- kimiste tulemus. Nagu mõned menetlusosa- lised märkisid, võiks ka sellest, et andmed loodi muuks otstarbeks kui andmebaasi tegemiseks, järeldada, et tegemist on olemas- olevate andmetega.

57. Tuleb meenutada, et selles osas nn *spin- off* teooriat järgida ei saa. Järelikult ei saa oluline olla ka andmebaasi sisu kogumise eesmärk.²¹ See tähendab omakorda, et kaitset on võimalik kohaldada ka siis, kui kogumine toimus algselt asjaomase andme-

19 — Vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 152.

20 — Vt Guglielmetti (viidatud 16. joonealuses märkuses), lk 184; Karnell (viidatud 4. joonealuses märkuses), lk 993.

21 — Esitatud arvamuste kohta vt Hugenholtz (viidatud 15. joo- nealuses märkuses), lk 161, (164, 19. joonealune märkus).

22 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 5 direktiivi artikli 7 kohta.

59. Aga isegi kui vaidlusaluseid toiminguid klassifitseerida uute andmete loomisena, võiks siiski olla tegemist kogumisega direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses. See oleks nii juhul, kui andmete loomine leiaks aset samaaegselt nende töötlemisega ja ei oleks sellest lahutatav.

3. „Kontrollimine” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses

60. Andmebaasi kasutamine nii spordikihlvedude korraldamiseks kui ka nendest majandusliku kasu saamiseks vajab vaidlusaluse andmebaasi sisu pidevat kontrollimist. Toimikust ilmneb, et andmebaasi õigsust kontrollitakse pidevalt. Kui selline kontroll näitab muudatuste vajadust, tehakse vajalikud kohandused.

61. Sellest ei ole midagi, et mõned kohandused ei kujuta endast andmebaasi sisu kontrollimist. Et tegemist oleks objektiga, mida kaitstakse *sui generis* õigusega, on üksnes vajalik, et mõni tehtud toiming oleks klassifitseeritav kontrollimisena direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses ja et oluline investering seonduks toimingu selle osaga, mis on hõlmatud artikliga 7.

4. „Esitamine” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses

62. *Sui generis* õigusega kaitstavaks objektiks on andmebaasi sisu „kogumise” ja „kontrollimise” kõrval ka selle esitamine. Siia ei kuulu mitte ainult andmebaasi kättesaadavaks tegemine selle kasutajale, st väline vorming, vaid ka kontseptuaalne vorming, näiteks sisu struktureerimine. Andmete töötlemise parendamiseks kasutatakse reeglina indekseerimis- ja tesaurussüsteemi. Nagu ilmneb 20. põhjendusest, võib direktiivikohast kaitset kohaldada ka niisuguste asjaomaste materjalide suhtes.²³

B. Kaitseõiguse sisu

63. Kõigepealt tuleks meenutada, et *sui generis* õiguse kehtestamise eesmärk ei olnud mitte liikmesriikide õiguse ühtlustamine, vaid teadlikult uue õiguse loomine.²⁴ Nimetatud õigus ületab seniste levitamise- ja paljundamisõiguste piirid. Seda asjaolu

²³ — Vt Calame (viidatud 17. joonealuses märkuses), lk 116.

²⁴ — Ühine seisukoht (EÜ) nr 20/95 (viidatud 8. joonealuses märkuses), punkt 14.

tuleks arvestada ka keelatud toimingute tõlgendamisel. Direktiivi artikli 7 lõikes 2 sätestatud legaaldefiniitsioonidel on seega eriline tähendus.

esiteks väljavõtte tegemine ja teiseks taaskasutamine. Mõistete „väljavõtte tegemine” ja „taaskasutamine” legaaldefiniitsioonid on esitatud direktiivi artikli 7 lõikes 2.

64. Direktiivi artikkel 7 sisaldab esmapilgul kahte keelavate normide rühma või õigustatud isiku, st andmebaasi tegija seisukohast lähtudes kahte erinevat õiguste kategooriat. Kui lõige 1 reguleerib õigust keelata andmebaasi olulise osa kasutamist, siis lõige 5 keelab teatud toimingud, mis on seotud andmebaasi mitteoluliste osadega. Lähtuvalt olulise ja mitteolulise vahelisest suhtest võib lõiget 5 aga mõista ka kui erandit lõikest 1 tulenevast erandist.²⁵ Lõige 5 peab välistama lõikes 1 sätestatud keelust üleastumise²⁶ ja seetõttu võib seda klassifitseerida ka kaitseklauslina.²⁷

66. Artikli 7 lõikega 1 reguleeritav keeld ei kehti aga piiramatult, vaid eeldab, et keelatud toiming puudutab andmebaasi kogu sisu või selle olulist osa.

67. Lähtudes artikli 7 lõike 1 ja lõike 5 kohaldamise jaoks otsustavast „olulise” või pigem individuaalselt ligipäätavalt nagu algses andmebaasis „mitteolulise” osa kriteeriumist, tuleb järgnevalt mõlemat koosseisutunnust põhjalikumalt analüüsida. Seejärel tuleb käsitleda lõike 1 ja lõike 5 alusel keelatud toiminguid.

65. Direktiivi artikli 7 lõige 1 sätestab andmebaasi tegija õiguse keelata teatud toiminguid. Sellest tuleneb ühtlasi keelustatavate toimingute tegemise keeld. Keelustatavad toimingud, mis on seega keelatud, on

1. Mõiste „andmebaasi sisu oluline osa” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses (kolmas eelotsuse küsimus)

25 — Gaster, J.-L., *Der Rechtsschutz von Datenbanken*, 1999, punkt 492.

26 — Hornung, O., *Die EU-Datenbank-Richtlinie und ihre Umsetzung in das deutsche Recht*, 1998, lk 116 jj; Leistner (viidatud 7. jõealuses märkuses), punkt 16 direktiivi artikli 7 kohta.

27 — Ühine seisukoht (EÜ) nr 20/95 (viidatud 8. jõealuses märkuses), punkt 14.

68. Selles eelotsuse küsimuses palutakse tõlgendada mõistet „andmebaasi sisu oluline osa” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses. Erinevalt direktiivi teistest kesketest mõis-

tetest puudub sellele legaaldefiniitsioon. See jäeti välja direktiivi vastuvõtmise menetluse käigus, täpsemalt nõukogu ühise seisukohaga.

69. Direktiivi artikli 7 lõige 1 näeb ette kaks alternatiivi. Nagu ilmneb juba sõnastusest, võib olulisus tuleneda kahest põhjusest: kvantitatiivsest või kvalitatiivsest. Sellist ühenduse seadusandja valitud konstruktsiooni tuleb tõlgendada nii, et osa võib olla oluline ka siis, kui see ei ole küll kvantitatiivselt oluline, ent on oluline kvalitatiivselt. See lükkab ümber väite, mille kohaselt on alati nõutav ka kvantitatiivne alammäär.

70. Kvantitatiivset võimalust tuleb mõista nii, et tuleb määrata kindlaks andmebaasi selle osa suurus, mida keelatud toiming puudutab. Seejuures tõusetub küsimus, kas võtta aluseks suhteline või absoluutne käsitlusviis. See tähendab, kas võrrelda kõnealust suurus andmebaasi kogu sisuga²⁸ või hinnata kõnealust osa eraldi.

71. Siinkohal tuleb märkida, et suhteline käsitlusviis võib kahjustada pigem suurte andmebaaside tegijaid,²⁹ sest kõnealune osa muutub koguhulga suurenedes üha vähem oluliseks. Sellisel juhul võiks aga olukorda mingil määral tasakaalustada täiendavalt teostatav kvalitatiivne hindamine, kuna suhteliselt väikest kõnealust osa võiks siiski pidada kvalitatiivselt oluliseks. Sama hästi oleks võimalik mõlemate kvantitatiivsete käsitlusviiside sidumine. Nii võiks ka suhteliselt väikest osa selle absoluutse suuruse tõttu kvalifitseerida oluliseks.

72. Lisaks tõusetub küsimus, kas kvantitatiivset hindamist saab siduda kvalitatiivsega. See tuleb muidugi kõne alla üksnes nendel juhtudel, mil kvalitatiivne hindamine üldse võimalik on. Sellisel juhul ei takista miski kõnealuseid osi mõlema meetodi järgi hindamast.

73. Kvalitatiivse hindamise raames on igal juhul oluline tehniline või majanduslik väärtus.³⁰ Seega saab arvesse võtta ka osa, mis ei ole küll mahult suur, kuid mille väärtus on oluline. Näiteks spordivaldkonnas võiks

29 — Vt Grützmacher (viidatud 7. joonealuses märkuses), lk 340.

30 — Vt Gaster (viidatud 25. joonealuses märkuses), punkt 495; Grützmacher (viidatud 7. joonealuses märkuses), lk 340; von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 15 direktiivi artikli 7 kohta.

28 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 15 direktiivi artikli 7 kohta.

nimekirjade väärtust kajastada nende täielikkus ja täpsus.

74. Kõnealuse osa majanduslikku väärtust mõõdetakse reeglina nõudluse kadumise järgi,³¹ mis tekib seetõttu, et kõnealusest osast ei tehta väljavõtteid või seda ei taaskasutata mitte turutingimustel, vaid mingil muul viisil. Kõnealust osa, eriti selle majanduslikku väärtust, saab käsitleda ka toimingute tegija seisukohast, st hinnata selle alusel, mida väljavõtte tegija või taaskasutaja enda jaoks säästis.

75. Lähtuvalt direktiivi artiklis 7 sätestatud investeringute kaitse eesmärgist tuleb olulise hindamisel alati arvesse võtta ka andmebaasi tegija tehtud investeringuid.³² Nagu ilmneb 42. põhjendusest, on väljavõtte tegemise ja taaskasutamise keelu eesmärk hoida ära investeringute kahjustamine.³³

31 – Vt Krähn (viidatud 12. joonealuses märkuses), lk 162.

32 – Vt Guglielmelli (viidatud 16. joonealuses märkuses), lk 186; Krähn (viidatud 12. joonealuses märkuses), lk 161; Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 172.

33 – Seejuures piisab ühe käsitluse kohaselt kahjustamiseks juba abstraktselt tööosusest, vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 173; vt Speyart, H. M. H. „De databankrichtlijn en haar gevolgen voor Nederland”, *Informatierecht – AAIJ* 1996, lk 171 (174).

76. Andmebaasi kõnealuse osa väärtuse määramisel võib seega lähtuda ka investeringutest, iseäranis andmete kogumise kuludest.³⁴

77. Mis puudutab olulisuse künnist, siis ei anna direktiiv ka siin legaaldefiniitsiooni. Õiguskirjanduses väljendatud ühtse arvamuse järgi on ühenduse seadusandja jätnud piiritlemise teadlikult kohtu ülesandeks.³⁵

78. Olulisust ei tohi aga teha sõltuvaks sellest, kas tekitatud on olulist kahju.³⁶ Selleks, et viia kaitse künnis nii kõrgele, ei piisa ühes põhjenduses, nimelt 42. põhjenduse lõpus esinevast vastavast viitest. Pealegi on küsitav, kas „olulist kahju” saab üldse olulisuse määratlemise kriteeriumina arvestada, sest 42. põhjendust võiks mõista ka nii, et „olulist kahju” tuleb vaadelda täiendava tingimusena juhul, kui tegemist on olulise osaga, st kui olulisus on juba tuvastatud. Liiga ranget kahju hindamist ei saa õigustada isegi kaheksandas põhjenduses mainitud

34 – Doutrelepont, C. „Le nouveau droit exclusif du producteur de bases de données consacré par la directive européenne 96/9/CE du 11 mars 1996: un droit sur l’information?”, *Mélanges en hommage à Michel Waelbroeck*, 1999, lk 903 (913).

35 – Vt Doutrelepont (viidatud 34. joonealuses märkuses), lk 913; Gaster (viidatud 25. joonealuses märkuses), punkt 496; Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 171; von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 15 direktiivi artikli 7 kohta.

36 – Vt nt Karnell (viidatud 4. joonealuses märkuses), lk 1000; Krähn (viidatud 12. joonealuses märkuses), lk 163.

keelatud toimingute mõjuga, nimelt „tõsiste majanduslike ja tehniliste tagajärgedega”. Mõlema põhjenduse eesmärk on pigem rõhutada andmebaaside kaitse majanduslikku vajalikkust.

79. Mis puudutab andmebaasi asjaomaste osade hindamist, siis on ilmne, et neid toiminguid tehakse igal nädalal. Siit tõusetub küsimus, kas suhtelise käsitusviisi puhul tuleb kõnealuseid osi võrrelda terve andmebaasiga või asjaomase nädala kogumiga. Lõpuks oleks mõeldav asjaomased iganädalased osad terve hooaja lõikes liita ja võrrelda sel viisil saadud summat andmebaasi kui tervikuga.

80. *Sui generis* õiguse eesmärki järgiva tõlgenduse jaoks on seega ainumõeldav asjaomase osa ja terviku ühe ja sama ajavahemiku lõikes tehtud võrdlus. Võrrelda võib kas ühe nädala või ühe hooaja lõikes. Kui kõnealune osa hõlmab rohkem kui pooli võistlusi, võib kõnealust osa pidada oluliseks. Ent kõikide võistluste lõikes võib ka väiksem osa kui pool nendest olla piisav, kui mõnes võistluskategoorias, näiteks kõrgliigas, on osa proportsionaalselt suurem.

81. Absoluutse käsitusviisi korral tuleks kõnealuseid osi juurde liita seni, kuni on ületatud kõnealuste osade olulisuse künnis. Nii saab kindlaks teha, millisest ajavahemikust alates saab rääkida sellest, et oluliste osade suhtes on tehtud keelatud toiminguid.

2. Andmebaasi sisu olulist osa puudutavad keelud (neljas eelotsuse küsimus)

82. Direktiivi artikli 7 lõikes 1 sätestatud andmebaasi tegija õigusest takistada teatud toiminguid tuleneb nende toimingute, nimelt väljavõtte tegemise ja taaskasutamise keeld. Üsna mitmes põhjenduses³⁷ nimetatakse taolisi toiminguid seetõttu „ilma loata” keelatud toiminguteks.

83. Järgnevalt süvenen mõistete „väljavõtte tegemine” ja „taaskasutamine” tõlgendamisse. Kõnealuses seoses tuleb analüüsida direktiivi artikli 7 lõikes 2 esitatud legaaldifinitsioone. Seejuures meenutagem ka siinkohal direktiivi eesmärki kehtestada uudne kaitseõigus. Sellest tuleb juhinduda mõlema mõiste tõlgendamisel.

37 — Vt näiteks 8., 41., 42., 45. ja 46. põhjendus.

84. Mõlema keelatud toimingu suhtes kohaldatakse põhimõtet, et andmebaasi sisu kasutaja eesmärk või tahe ei ole oluline. Seega ei ole otsustav ka see, kas andmebaasi kasutatakse selgelt ärilistel eesmärkidel. Otsustavaks on ainuüksi mõlemas legaaldefinitsioonis esitatud koosseisu tunnused.

85. Samuti kehtib mõlema keelatud toimingu puhul, et erinevalt artikli 7 lõikest 5 ei peeta silmas mitte ainult korduvaid ja süstemaatilisi toiminguid. Kuna lõikega 1 keelatud toimingud peavad hõlmama andmebaasi sisu olulisi osi, seab ühenduse seadusandja nimetatud toimingutele väiksemaid nõudeid kui lõikega 5, mis käsitleb mitteolulisi osi.

86. Siinkohal olgu juhitud tähelepanu direktiivi ülesehituse veale³⁸. Kuna ka artikli 7 lõikes 2 esitatud legaaldefinitsioon keskendub tervikule või olulisele osale, kordab see asjatult juba lõikes 1 sätestatud nõuet. Artikli 7 lõikes 2 esitatud legaaldefinitsioon tekitab seoses artikli 7 lõikega 5 koguni vastuolu. Seda seetõttu, et lõige 5 keelab mitteolulistest osadest väljavõtte tegemise ja nende taaskasutamise. Kui väljavõtte tegemist ja taaskasutamist tõlgendatakse nüüd artikli 7

lõikes 2 sätestatud legaaldefinitsiooni kohaselt, jõutaks kummalisele tulemusele, et artikli 7 lõige 5 keelab mitteoluliste osade suhtes teatud toimingud vaid siis, kui need toimingud puudutavad tervikut või olulisi osi.

87. Mitu menetlusosalist viitas ka konkurentsiküsimusele. Selle käsitlemisel tuleb silmas pidada, et direktiivi lõplik sõnastus ei sisalda komisjoni algselt kavandatud sundlitentside andmise eeskirju.

88. Andmebaasi tegija laiaulatusliku kaitse vastased kardavad, et laiaulatusliku kaitse korral tekiks monopolide moodustumise oht, seda eriti senini vabalt ligipääsetavate andmete puhul: nii võiks turul valitseva positsiooniga andmebaasi tegija oma seisundit kuritarvitada. Selles osas tuleb meenutada, et direktiiv ei välista ei esmase ega teisese õiguse konkurentsieeskirjade kohaldamist. Andmebaasi tegija konkurentsivastane käitumine jääb ka edaspidi nende eeskirjade kohaldamisalasse. See tuleneb nii 47. põhjendusest kui ka direktiivi artikli 16 lõikest 3, mille alusel komisjon kontrollib, kas *sui generis* õiguse kohaldamine on põhjendanud turgu valitseva seisundi kuritarvitamist või kahjustanud konkurentsi muul viisil.

38 — Vt Koumantos (viidatud 7. joonealuses märkuses), lk 121.

89. Käesolevas menetluses puudutati ka vabalt ligipääsetavate andmete õiguslikku käsitlust. Selles osas esindavad eelkõige menetlusse astunud valitsused seisukohta, et direktiiv ei kaitse avalikke andmeid.

90. Kõnealuses seoses tuleb esmalt rõhutada, et kaitse hõlmab vaid andmebaasi sisu ja mitte andmete sisu. Ohtu, et kaitse laieneb ka andmebaasis sisalduvale informatsioonile, saab ära hoida, kui selles küsimuses tõlgendada direktiivi kitsendavalt, mida siinkohal ka soovitatakse. Teisalt jääb kohustus rakendada vajaduse korral siseriiklikke ja ühenduse konkurentsioiguse vahendeid.

91. Mis puudutab nende andmete kaitset, mis moodustavad andmete kasutajale tundmatu andmebaasi sisu, tuleb viidata sellele, et direktiiv keelab vaid teatud toimingud, nimelt väljavõtte tegemise ja taaskasutamise.

92. Kuigi direktiivis sätestatud väljavõtte tegemise keeld eeldab andmebaasi tundmist, ei pea see taaskasutamise osas tingimata nii olema. Selle probleemi juurde tulen tagasi seoses taaskasutamisega.

a) Mõiste „väljavõtte tegemine” direktiivi artikli 7 tähenduses

93. Mõistet „väljavõtte tegemine” direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada artikli 7 lõike 2 punktis a esitatud legaaldefinitsioonile tuginedes.

94. Esimeseks tunnuseks on andmebaasi sisu ülekandmine teise väljendusvormi, [mõiste „väljendusvorm” asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „andmekandja”], kusjuures see võib olla alaline või ajutine. Fraasist „mis tahes viisil või mis tahes vormis ülekandmine” võib järeldada, et ühenduse seadusandja on andnud mõistele „väljavõtte tegemine” laia tähenduse.

95. Seega on hõlmatud mitte ainult ülekandmine sama tüüpi,³⁹ vaid ka teist tüüpi andmekandjale.⁴⁰ Ka pelgalt väljatrükk kuulub seega mõiste „väljavõtte tegemine” alla.

96. Lisaks sellele ei tohi mõistet „väljavõtte tegemine” loomulikult mõista nii, et keelu kehtivuseks ei tohi väljavõtetud osad enam andmebaasis sisalduda. Mõiste „väljavõtte

39 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 19 direktiivi artikli 7 kohta.

40 — Vt Gaster (viidatud 25. joonealuses märkuses), punkt 512.

tegemine” tõlgendust ei saa aga laiendada niivõrd, et see hõlmaks ka kaudset ülekandmist. Eeldatud on pigem vahetut ülekandmist teisele andmekandjale. Erinevalt mõis- test „taaskasutamine” ei mängi siin aga üldsus mitte mingit rolli. Piisab ka eraviisi- lisest ülekandmisest.

97. Mis puudutab teist tunnust, nimelt andmebaasi asjaomast objekti („kogu [and- mebaas] või selle oluline osa”), siis võib viidata olulisuse kohta esitatud argumendi- dele.

98. Ülaltoodud kriteeriumide kohaldamine põhikohtuasja konkreetsete asjaolude suhtes on siseriikliku kohtu ülesanne.

b) Mõiste „taaskasutamine” direktiivi artikli 7 tähenduses

99. Direktiivi artikli 7 lõike 2 punktis b esitatud legaaldefiniitsioonist tuleneb, et taas- kasutamine on seotud üldsusele kättesaada- vaks tegemisega.

100. Valides mõiste „*Weiterverwertung*” (kohtujuristi kursiiv) (taasrealiseerimine) asemel teadlikult mõiste „*Weiterverwen- dung*” (kohtujuristi kursiiv) (taaskasuta- mine), soovis ühenduse seadusandja selgelt osutada, et kaitse antakse ka mitteäriliste kasutajate toimingute vastu.

101. Legaaldefiniitsioonis nimetatud „taaska- sutamise” viise, näiteks „koopiade levita- mine”, „rentimine”, „sidusliini kaudu edasta- mine”, tuleb mõista vaid näidete loeteluna, nagu ilmneb ka lisandist „[või] muul viisil ülekandmine”.

102. Mõistet „kättesaadavaks tegemine” tuleb kahtluse korral tõlgendada laienda- valt⁴¹, millele viitab ka artikli 7 lõike 2 punktis b esinev fraas „igasuguses vormis” [täpsustatud tõlge]. Pelgalt ideed⁴² või and- mebaasist informatsiooni otsimine iseene- sest⁴³ seda ei tähenda.

103. Mitu menetlusosalist on väitnud, et andmed on üldsusele teada. Selle väite õigsuse üle otsustamiseks on vaja hinnata konkreetseid faktilisi asjaolusid, mis on sise- riikliku kohtu pädevuses.

41 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealusel märkuses), punkt 27 direktiivi artikli 7 kohta.

42 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealusel märkuses), punkt 31 direktiivi artikli 7 kohta.

43 — Vt Grützmacher (viidatud 7. joonealusel märkuses), lk 336.

104. Ent isegi juhul, kui siseriiklik kohus peaks jõudma järeldusele, et tegemist on üldsusele teadaolevate andmetega, ei välista see siiski kaitse laienemist andmebaasi osadele, mis sisaldavad üldsusele teadaolevaid andmeid.

mebaasi sisu kogumise kaudseid viise. Koosseisutunnust „ülekanndmine” tuleb seetõttu tõlgendada laiendavalt.⁴⁴

107. Siseriikliku kohtu ülesanne on kohaldada nimetatud kriteeriume põhikohtuasja konkreetsete asjaolude suhtes.

105. Direktiivi artikli 7 lõike 2 punktis b on sätestatud ka eeskirjad kaitseõiguse lõppemise kohta. See toimub üksnes teatud tingimustel. Üks tingimustest on „andmebaasi koopia esmamüük”. Sellest saab järeldada, et kaitse lõppeb ainult taoliste füüsiliste esemete puhul. Lõppemist ei toimu, kui taaskasutamine leiab aset muul viisil kui koopia tegemisega. Sidusedastuse puhul on see 43. põhjenduses sõnaselgelt ka sätestatud. *Sui generis* õigust kohaldatakse seega mitte ainult esmakordsel „üldsusele kättesaadavaks tegemisel”.

3. Andmebaasi sisu mitteolulisi osi puudutavad keelud (viies eelotsuse küsimus)

106. Kuna direktiiv ei maini esmakordsele „üldsusele kättesaadavaks tegemisele” järgnevaid toiminguid, ei saa nende hulk olla oluline. Seega, kui tegemist on andmebaasi sisu olulise osaga, on see kaitstud ka siis, kui see osa kogutakse mõnest iseseisvast allikast, näiteks ajalehtedest või Internetist ja mitte andmebaasist endast. Erinevalt väljavõtte tegemisest hõlmab „taaskasutamine” ka and-

108. Nagu juba kirjeldatud, sätestab direktiivi artikli 7 lõige 5 andmebaasi sisuks olevatest mitteolulistest osadest väljavõtete tegemise ja/või nende taaskasutamise keelu. Seega erineb nimetatud säte artikli 7 lõikest 1 esiteks seetõttu, et keelatud ei ole mitte igasugune väljavõtte tegemine ja/või taaskasutamine, vaid ainult sellena kvalifitseeritud tegevus. Tingimuseks on „korduvad ja süstemaatilised” toimingud. Teiseks erineb lõikes 5 sätestatud keeld lõikes 1 sätestatud keelust objekti poolest. Seda keeldu kohaldatakse just mitteoluliste osade suhtes. Selleks, et tasakaalustada asjaomasele osale võrreldes lõikega 1 esitatud madalamat nõuet, näeb lõige 5 kolmandaks ette, et keelatud toimingutel on teatud tagajärjed. Selle kohta

44 — Vt von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 38 direktiivi artikli 7 kohta.

sätetab lõige 5 kaks võimalust: keelatud toiming on vastuolus andmebaasi tavapärase kasutamisega või kahjustab põhjendamatult andmebaasi tegija seaduslikke huve.

109. Silmas pidades teo ja tagajärje omavahelist seost, tuleb sätet mõista nii, et mitte iga üksiku toiminguga ei pea kaasnema üks nimetatud kahest tagajärjest, vaid et toimingute kogutulemus põhjustab ühe keelatud tagajärgedest.⁴⁵ Nii direktiivi artikli 7 lõike 5 kui ka lõike 1 eesmärk on investeeringu tasuvuse kaitse.

110. Artikli 7 tõlgendamisel tekib üldisem probleem niivõrd, kui võrd direktiivi lõplik sõnastus saksa keeles on erinevalt ühisest seisukohast veidi ebamäärasem. Selle kohaselt piisab, kui toiming „*hinausläuft*” (tekitab) ühe sätestatud tagajärgedest, mitte „*gleichkommt*” (toimingul on üks sätestatud tagajärgedest). Teiste keelte sõnastused on selgemad, kusjuures toovad üldiselt esile, et väljavõtte tegemine ja/või taaskasutamine on vastuolus andmebaasi tavapärase kasutamisega või kahjustab põhjendamatult andmebaasi tegija seaduslikke huve.

111. Selles seoses tuleb analüüsida sarnaseid rahvusvahelisi õigusnorme. Mõlemad direktiivi artikli 7 lõikes 5 ettenähtud tagajärjed on sõnastatud muudetud Berni konventsiooni artikli 9 lõike 2 eeskujul, ja nimelt selles sätestatud kolmeastmelise testi kahe esimese osa järgi. See ei tähenda siiski, et mõlemat normi tuleb ka ühtmoodi tõlgendada.

112. Esiteks on muudetud Berni konventsiooni artikli 9 teist eesmärki. Nii annab see säte lepingupooltele õiguse kolmeastmelise testi tingimustel rangetest kaitsestandardidest kõrvale kalduda. Selline konstruktsioon, st liikmesriikidele jäetud erandite tegemise võimalus, on ette nähtud näiteks direktiivi artiklis 9.

113. Teiseks erineb muudetud Berni konventsiooni artikkel 9 selle poolest, et see ei käsitle „tavapärase kasutusega vastuolus olemist” ja „põhjendamatut kahjustamist” alternatiivsete võimalustena, vaid sätestab need kahe koosseisutunnusena kolmest kumulatiivsest koosseisutunnusest.⁴⁶

45 — Vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 181; von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 18 direktiivi artikli 7 kohta, 225. joonealune märkus.

46 — Vt Ricketson, S., *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: 1886–1986*, 1987, lk 482.

114. Teisi direktiivi artikli 7 lõikega 5 sarnanevaid rahvusvahelisi õigusnorme võib leida intellektuaalomandi õiguste kaubandus- aspektide lepingu artiklist 13 ja mõnest WIPO lepingust. Viimased tuleb jätta tähe- lepanuta, sest need võeti vastu alles pärast direktiivi kehtestamist.

115. Mis puudutab intellektuaalomandi õiguste kaubandus- aspektide lepingu artikli 13 tõlgendamist, siis tuleb sellesse suhtuda sarnase ettevaatusega nagu muudetud Berni konventsiooni. Artikkel 13, nagu ka muude- tud Berni konventsiooni artikkel 9, määrab liikmesriikide poolt ainuõigustele kehtestata- vad piirangud ja erandid. Erinevalt muude- tud Berni konventsiooni artiklist 9 on siiski mõlemad tagajärjed, nimelt „tavapärase kasutusega vastuolus olemine” ja „põhjenda- matu kahjustamine” sõnastatud alternatiiv- sete võimalustena samamoodi nagu direktii- vis.

116. Need kaalutlused näitavad, et eespool nimetatud rahvusvaheliste õigusnormide tõl- gendust ei saa üle kanda direktiivi artikli 7 lõikele 5.

117. Nii direktiiviga keelatud väljavõtte tege- mise ja taaskasutamise toiminguid kui ka selles sätestatud niisuguste toimingute taga- järgi iseloomustab asjaolu, et oluline ei saa olla toimingute eesmärk. Kuna puuduvad eesmärgist lähtuvad sätted, ei ole direktiivi artikli 7 lõike 5 selline tõlgendamine võima- lik. Kui ühenduse seadusandja oleks tahtnud eesmärki arvesse võtta, oleks ta direktiivi artikli 7 võinud sõnastada nii nagu näiteks direktiivi artikli 9 punkti b.

a) „Korduv ja süstemaatiline väljavõtte tege- mine ja/või taaskasutamine”

118. Koosseisutunnus „korduv ja süstemaatiline” peab takistama kaitseõiguse rikkumist üksteisele järgnevate toimingutega, mis iga kord puudutavad ainult mitteolulist osa.⁴⁷

119. Seevastu on ebaselge, kas direktiivi artikli 7 lõige 5 näeb sellega ette kaks alternatiivset või kaks kumulatiivset koossei- sutunnust. Tõlgendus peab kõigepealt tugi- nema sätte sõnastusele. Sel viisil ei ole siiski võimalik jõuda ühese tulemuseni. Nii seob

47 — Vt Gaster (viidatud 25. joonealuses märkuses), punkt 558.

mõnes keeleversioonis mõlemaid tunnuseid sõna „ja”⁴⁸, teistes seevastu sõna „või”⁴⁹. Enamik keeleversioone, nagu ka direktiivi eesmärk, viitavad sellele, et neid kahte tunnust tuleb mõista kumulatiivsete tingimustena.⁵⁰ Andmebaasi sisuks olevatest mitteolulisest osast korduvalt, kuid mitte süstemaatiliselt väljavõtte tegemine ei ole seega hõlmatud.

takse teatud toimingute keelamise põhjusena investeeringu kahjustamise vältimist. Direktiivi 48. põhjenduses esitatakse sõnaselgelt direktiivis põlistatud kaitse eesmärk: „[...] millega tagatakse andmebaasi tegijale tasu [...]”.

120. Korduva ja süstemaatilise toiminguga on tegemist juhul, kui toimingut teostatakse kindla aja tagant, näiteks iga nädal või iga kuu. Kui toimingute vaheline aeg on lühem ja asjaomane osa väike, siis peab toiming olema seda sagedasem selleks, et kogu sellest puudutatud osa vastaks ühele kahest direktiivi artikli 7 lõikes 5 reguleeritud tingimusest.

122. See viitab mõiste „tavapärase kasutamine” laiendavale tõlgendamisele. Nii ei tohi väljendit „kasutamise [...] vastuolus” mõista ainult tehnilises tähenduses, mis hõlmab vaid mõju asjaomase andmebaasi tehnilisele kasutatavusele. Artikli 7 lõige 5 peab pigem silmas ainult majanduslikku mõju andmebaasi tegijale. Tegemist on tavaoludes levinud majandusliku realiseerimise kaitsega.⁵¹

b) Mõiste „tavapärase kasutamine” direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses

121. Mõistet „tavapärase kasutamine” direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses tuleb tõlgendada antud kaitsesätte eesmärgist lähtuvalt. See tuleneb eelkõige direktiivi preambulist. Direktiivi 42. põhjenduses nimeta-

123. Direktiivi artikli 7 lõiget 5 ei kohaldata seega mitte ainult toimingutele, mille tagajärjel valmib konkureeriv toode, mis on seejärel vastuolus andmebaasi kasutamisega tegija poolt.⁵²

48 — Enamik romaanikeelseid versioone, samuti saksa-, inglise- ja kreekakeelne versioon.

49 — Hispaania-, rootsi- ja soomekeelne versioon.

50 — Vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 181; von Lewinski (viidatud 7. joonealuses märkuses), punkt 17 direktiivi artikli 7 kohta.

51 — See on kooskõlas ka intellektuaalomandi õiguste kaubandus- aspektide lepingut artikli 13 tõlgendamisega ühel WTO paneelil (WT/DŠ160/R, 27. juuli 2000, 6.183).

52 — Vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 181.

124. Üksikjuhtudel võib direktiivi artikli 7 lõige 5 hõlmata ka kasutamist potentsiaalsel turgudel, st turgudel, kuhu andmebaasi tegija polnud senini sisenenud. Seega on näiteks piisav, kui väljavõtte tegija või taaskasutaja säästab andmebaasi tegijale makstavad litsentsitasud. Selliste toimingute lubamine ärgitaks ka teisi isikuid litsentsitasu maksmata tegema andmebaasi sisust väljavõtet või seda taaskasutama.⁵³ Kui andmebaasi oleks võimalik tasuta kasutada, siis mõjutaks see oluliselt litsentside väärtust. Selle tagajärjel väheneksid tulud.

arvatud saksakeelne versioon, kohaldatakse keeldu juba kasutamise vastuollu mineku korral, st juba vähimate negatiivsete tagajärgede korral. Sellel tasemel asub ka künnis, millest alates võib eeldada andmebaasi tegijale kahju tekitamist, mis omakorda on vajalik keelu kohaldamiseks.

125. Õigusnormi ei piirata ka juhtumiga, mil andmebaasi tegija soovib andmebaasi sisu kasutada samal viisil nagu väljavõtte tegija või taaskasutaja. Sama väheoluline on asjaolu, et andmebaasi tegija ei saa seadusest tuleneva keelu tõttu kasutada andmebaasi sisu nii nagu väljavõtte tegija või taaskasutaja.

127. Nagu mõned menetlusosalised on rõhutanud, on siseriikliku kohtu ülesanne anda eespool kirjeldatud kriteeriumidele tuginedes hinnang konkreetsetele toimingutele ning tagajärgedele, mida need vaidlusaluse andmebaasi kasutamisele põhjustavad.

c) Mõiste „põhjendamatu kahjustamine” direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses

126. Lõpuks ei tohi väljendit „kasutamiseiga [...] vastuolus” tõlgendada sedavõrd kitsendavalt, et keelatud on ainult kasutamise täielik takistamine. Nagu tuleneb kõikide teiste keeleversioonide sõnastusest, välja

128. Enne, kui asuda tõlgendama mõistet „põhjendamatu kahjustamine” direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses, tuleb kõigepealt meenutada, et muudetud Berni konventsiooni raames väideldi juba selle üle, kas sellist määratlemata õigusmõistet on üldse võimalik kasutada. Lisaks sellele on mõiste „põhjendamatu kahjustamine” tõlgendamisel ülioluline viidata selle erinevusele „tavapärasest kasutamisest”.

53 — Vt WT/DS160/R, 27. juuli 2000, 6.186.

129. Kaitseala suhtes esitab vaidlusalune õigusnorm alternatiivsele võimalusele „põhjendamatu kahjustamine” väiksemaid nõudeid kui alternatiivile „tavapärane kasutamine”, kuivõrd esimene kaitseb „õigustatud huve”. Seega on lisaks õigustele kaitstud ka huvid, kusjuures hõlmatakse juba „õigustatud”, st seadustatud, mitte ainult õiguslikke huve.

130. Et seda tasakaalustada, sätestab direktiivi artikli 7 lõige 5 käesoleva alternatiivse võimaluse puhul rangemad nõuded lubamatu toiminguga tagajärgedele. Tingimuseks on mitte ainult mis tahes, vaid „põhjendamatu kahjustamine”. Siiski ei tohi hinnangut „põhjendamatu” tõlgendada liiga rangelt. Vastasel juhul oleks ühenduse seadusandja ka siin nõudnud andmebaasi tegijale tekitatud kahju või koguni olulise kahju olemasolu.

131. Direktiivi tuleb teisi keelversioone, välja arvatud saksakeelne versioon, vaadeldes tõlgendada nii, et toimingud kahjustavad huve teatud kindlal määral. Direktiivis peetakse siinkohal, nagu mujalgi, oluliseks andmebaasi tegijale tekitatud kahju olemasolu. Seda, et tema õiguste kaitse riivab teiste isikute majanduslikke huve, näitab liigagi selgelt põhikohtuasi. See ei tähenda aga seda,

et direktiivi artikli 7 lõike 5 tõlgendamist peaks oluliselt mõjutama *sui generis* õiguse toime teiste isikute huvidele või liikmesriigi potentsiaalne „kahjustamine”, mis võib avaldada mõju maksutuludele. Direktiiv peab takistama andmebaaside tegijate kahjustamist. Erinevalt muudest tagajärgedest on see eesmärk direktiivis ka selgelt sätestatud.

132. Peamised huvid direktiivi artikli 7 lõike 5 tähenduses on andmebaasi tegija investeringud ja nende amortiseerimine. Hinnangu andmisel tuleb seega ka siin lähtuda andmebaasi sisu majanduslikust väärtusest. Keskkel kohal on mõju andmebaasi tegija tegelikele või oodatavatele tuludele.⁵⁴

133. Kaitse ulatuse määramisel võib lähtuda alternatiivsest võimalusest „tavapärane kasutamine”. Kui mainitud alternatiivi tõlgendada kitsendavalt selles osas, et kaitse ei hõlma potentsiaalseid turge, seega ka andmebaasi sisu uuelaadset analüüsi,⁵⁵ siis tuleb mõju potentsiaalsetele turgudele määratleda siiski

54 — Vt WT/DS160/R, 27. juuli 2000, 6.229.

55 — Vt Leistner (viidatud 18. joonealuses märkuses), lk 182.

vähemalt õigustatud huvide kahjustamisena. Kas kahjustamine on põhjendamatu, sõltub üksikjuhtumi asjaoludest. Ent küsimus, kas väljavõtte tegija või taaskasutaja on andmebaasi tegija konkurent, ei saa seejuures olla määrav.

134. Ka selles seoses tuleb meenutada seda, et siseriikliku kohtu ülesanne on uurida konkreetseid toiminguid ja kontrollida, kas need on käsitletavad vaidlusaluse andmebaasi tegija õigustatud huvide „põhjendamatu kahjustamisena”.

VII. Ettepanek

135. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Hinnangu andmisel küsimusele, kas andmebaas on Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiivi 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitses kohta tähenduses „olulise investeeringu” tulemus, ei ole määrav investeeringu eesmärk. Arvesse tuleb võtta ka andmebaasis sisalduvate võistluskalendrite väljatöötamiseks tehtud investeeringuid.

2. Mõistet „andmebaasi kvaliteedilt oluline osa” direktiivi artikli 7 lõikes 1 tuleb tõlgendada nii, et arvesse tuleb võtta asjaomase osa tehniline või kaubanduslik väärtus. Mõistet „andmebaasi kvantiteedilt oluline osa” direktiivi artikli 7 lõikes 1 tuleb tõlgendada nii, et määrav on asjaomase osa maht. Kummalgi juhul ei ole määrav ainuüksi asjaomase osa suhe, võrreldes andmebaasi kogusisuga.

3. Direktiivi artikli 7 lõike 1 ja/või artikli 7 lõike 5 alusel tagatud andmebaasi sisu kaitse „väljavõtte tegemise” vastu piirdub andmebaasi igasuguse vahetu kasutamisega. Direktiivi artikli 7 lõike 1 või artikli 7 lõike 5 alusel tagatud kaitse „taaskasutamise” vastu hõlmab ka olukordi, kus andmebaasi sisu on kättesaadav mõnest teisest allikast.

4. Direktiivi artikli 7 lõikes 5 sätestatud mõistet „tavapärane kasutamine” tuleb tõlgendada nii, et *sui generis* õiguse valdaja takistab majanduslikku kasutamist ka potentsiaalsetel turgudel. Mõistet „kahjustada põhjendamatult” artikli 7 lõikes 5 tuleb tõlgendada nii, et andmebaasi tegija õiguspäraseid majanduslikke huve kahjustatakse teatud künnist ületaval määral.